

تأثیر حاکمیت شرکتی و پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی

بهنام کلامی^۱، بهروز قربانی^{۲*}

۱. دانش آموخته حسابداری، واحد همدان دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران

۲. استادیار گروه حسابداری، واحد همدان دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران

*نویسنده مسئول bghorbani.acc@gmail.com

چکیده:

هدف از پژوهش حاضر، بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ نوع داده کمی و از نظر منطق اجرا قیاسی-استقرایی است. جامعه‌ی آماری پژوهش، ۱۲۳ شرکت طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ می‌باشد. نرم افزار مورد استفاده ایویوز ۱۰ است. یافته‌های به دست آمده نشان می‌دهد که مالکیت نهادی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری و منفی دارد، مالکیت مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری و مثبت دارد و پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر منفی و معناداری دارد. نتایج نشان می‌دهد مالکیت بالای اعضای هیأت مدیره مسئله نمایندگی بین سهامداران و مدیران را به دلیل همسو کردن منافع مدیران و سهامداران، کاهش خواهد داد. به علاوه، مدیرانی که در شرکت تحت مدیریت خود سرمایه گذاری کرده اند، نسبت به سایر مدیران، از تصمیم‌های با ریسک بالا اجتناب می‌کنند.

کلید واژه: پاداش مدیریتی؛ تقلب گزارشگری مالی؛ حاکمیت شرکتی؛ مالکیت مدیریتی؛ مالکیت نهادی.

۱. مقدمه

حاکمیت شرکتی به عنوان فرآیند اداره و کنترل یک شرکت تعریف می‌گردد. در سطح وسیع تر سیستم حاکمیت شرکتی ارتباط‌های متعدد بین اجزای مختلف یک سازمان به ویژه مدیریت، هیأت مدیره، سهامداران و دیگر ذی نفعان از جمله کارکنان، تامین کنندگان و مشتریان را مشخص می‌کند. بنابراین از یک سو حقوق گروه‌های مختلف ذی نفعان و از سوی دیگر مسئولیت‌ها و وظایف آنان را مورد توجه قرار می‌دهد. در مبانی نظری حسابداری و مالی عموماً، تئوری نمایندگی به عنوان نقطه شروع توضیح مفهوم نظام راهبری شرکتی استفاده شده است. برخی از مشکلات تئوری نمایندگی عبارتند از: تضاد منافع، عدم تقارن اطلاعاتی بین مالک و مدیر و مشارکت در ریسک. تضاد منافع بدین معنا که مالک که کنترل شرکت را به نماینده خود تفویض می‌کند، انتظار دارد که عملکرد مدیر در جهت منافع مالک باشد. اما مدیر خود منافع شخصی دارد که ممکن است نه تنها همسو با تمایلات مالک نبوده بلکه در تناقض با آنها باشد. از سوی دیگر عدم تقارن اطلاعاتی باعث می‌گردد مالک اطلاعاتی درباره اینکه آیا مدیر وظایف خود را به نحو مطلوب و در جهت منافع شرکت انجام می‌دهد یا نه، نداشته باشد و این امر اثربخشی نظارت بر مدیر را کاهش می‌دهد؛ با اینکه مدیر بخواهد از مزیت اطلاعاتی خود سوء استفاده کند که در این صورت خطر اخلاقی با گزینش نادرست پیش می‌آید. یکی دیگر از مشکلات نمایندگی مشارکت ریسک مالک و مدیریت است که از تفاوت نگرش این دو به مسئله ریسک ناشی می‌شود و بدترین حالت آن زمانی رخ می‌دهد که مالک ریسک‌گریز است اما مدیر خواهان پذیرش ریسک بالاست در نتیجه فعالیت‌هایی را انجام می‌دهد که با تمایلات مالک در تناقض است. به طور کل این گونه می‌توان نتیجه گرفت که وجود قدرت و رای در موقعیت مدیر و همچنین تمایلات شخصی او فرصت‌هایی را ایجاد می‌کند که دروازه‌ای برای ارتکاب رفتار متقلبانه باز شود. در بر گیرنده مجموعه‌های مختلفی از سازوکارهای فردی و قانونی است که به محافظت از منافع سهامداران شرکت و کاهش هزینه‌های نمایندگی ناشی از جدایی مالکیت و کنترل کمک می‌کند [1].

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

مدیران ارشد مستقیماً مسئولیت مدیریت مالی شرکت را بر عهده دارند و حق امضای صورت‌های مالی آن را دارند. بسیاری از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تعداد زیادی سهامدار دارند که از فعالیت‌های روزانه شرکت دور هستند و کمتر احتمال دارد که در آن شرکت داشته باشند. بنابراین، مدیران، کنترل کنندگان واقعی شرکت هستند. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که مدیران ارشد مسئول صورت‌های مالی متقلبانه یک شرکت هستند [23].

از سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۴، پاداش مدیریتی به طور منفی با احتمال تقلب در گزارشگری در چین مرتبط بود و بازار رقابتی مدیران می‌تواند مدیران را از درگیر شدن در تقلب شرکتی باز دارد [24]. همچنین رحمان و یانگ (۲۰۲۰) دریافتند رقابت در بازار کار در مدیران به طور منفی با احتمال ارتکاب تقلب مرتبط است. دوم، پاداش نقدی مدیران ارتباط منفی با احتمال تقلب مالی دارد [23].

در ادامه این پژوهش، ابتدا، مبانی نظری و پیشینه پژوهش بیان می‌شود. در گام بعد، به روش شناسی پژوهش و شیوه گردآوری و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود. سپس در بخش یافته‌های پژوهش، شواهد میدانی گردآوری شده ارائه و تجزیه و تحلیل می‌شوند. دست آخر، نتایج به دست آمده از تحلیل و همچنین پیشنهادها و پژوهشی در اختیار خوانندگان قرار می‌گیرد.

۲. مبانی نظری

در بسیاری از تخلفات اخیر در شرکت‌های بزرگ، ساختار حاکمیت شرکتی به عنوان یک ابزار نظارت موثر برای جلوگیری از گزارشگری مالی متقلبانه تعیین شده است [2]. هنگامی که مدیریت، قدرت اجرایی و اختیارات نامحدود و در نتیجه این امکان را داشته باشد که تصمیمات سرمایه گذاری، عملیاتی و اعطای پاداش را به تنهایی و به صورت مستقل اتخاذ نماید، نشان دهنده وجود ضعف در ساختارهای حاکمیت شرکتی است [1].

۱.۲. پاداش مدیریتی و تقلب گزارشگری مالی

دلیل اصلی طرح پاداش این است که باید به مدیران به خاطر مسئولیت‌های سازمانی که بر عهده دارند، پاداش داد و انگیزه لازم را برای عملکرد بهتر در آنان ایجاد کرد [3]. در عمل از طرح‌های مختلفی برای پرداخت پاداش به مدیر استفاده می‌شود که طرح پاداش مبتنی بر عملکرد یکی از انواع آن است. در این طرح‌ها از مبانی و معیارهای مختلفی مانند مبانی حسابداری، اقتصادی، تلفیقی و مدیریت مالی می‌توان استفاده نمود [4]. به دلیل استفاده از مبانی حسابداری مانند بازده دارایی‌ها برای ارزیابی عملکرد مدیر و پرداخت پاداش بر اساس آن در شرکت‌ها، پژوهش‌های زیادی به بررسی ارتباط بین عملکرد و پاداش پرداخته‌اند، اما علیرغم بیان ارتباط مستقیم بین عملکرد و پاداش طبق نتایج پژوهش‌های گذشته این ارتباط مستقیم را مورد تردید قرار داده و معتقد به وجود ارتباط نامتقارنی بین عملکرد و پاداش می‌باشند. محققان علت رفتار نامتقارن در ارتباط بین عملکرد و پاداش را مرتبط با عملکرد مدیر می‌دانند [5]. طبق بخش ۲۴۰ استانداردهای حسابرسی ایران، تقلب، عبارتست از هرگونه اقدام عمدی یا فریبکارانه یک یا چند نفر از مدیران، کارکنان یا اشخاص ثالث، برای برخورداری از مزیتی ناروا یا غیرقانونی [6]. «تقلب در صورت‌های مالی» زمانی اتفاق می‌افتد که مدیران، با استفاده از روش‌های غیر منطبق بر اصول پذیرفته شده حسابداری به منظور گمراه کردن گروهی از سهامداران درباره عملیات اساسی و زیرساختی شرکت یا نفوذ و تاثیر در نتایج فعالیت‌های قراردادی شرکت، مشهود در ارقام حسابداری، سعی در دستکاری صورت‌های مالی دارند [7]. در حالی که بسیاری از افراد، مرتکب تقلب در گزارشگری مالی شده‌اند، بیشتر موارد مطالعه شده حاکی است که مدیر عامل، اعضای هیأت مدیره و مدیران مالی نقش بیشتری در ایجاد تقلب داشته‌اند. در تحقیقی که توسط انجمن خبره بررسی کنندگان تقلب در سال ۲۰۰۴ صورت گرفت، مشخص شد که ۸۳ درصد از موارد تقلب بررسی شده، توسط مدیران اجرایی شرکت انجام گرفته است. بیش از نصف افرادی که مرتکب تقلب در گزارشگری مالی می‌شوند از گروه مدیریت شرکت هستند [8]. روش‌های متعددی برای تقلب در گزارشگری مالی وجود دارد که از طریق تغییر روش‌های حسابداری، تغییر در برآوردهای مدیریت و شناسایی نادرست درآمدها و هزینه‌ها می‌توان مرتکب تقلب در صورت‌های مالی شد [25]. بررسی گزارشگری مالی متقلبانه در بخش‌های فناوری، بهداشت و خدمات مالی نشان داد که رایجترین شیوه‌های تقلب، شناسایی نادرست درآمدها و ارائه بیش از واقع دارایی‌ها است [26].

۲.۲. حاکمیت شرکتی، پاداش مدیریتی و تقلب گزارشگری مالی

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

چارچوب حاکمیت شرکتی برای تقویت استفاده موثر از منابع و نیز برای پاسخگویی لازم به منظور نظارت بر آن منابع و هدف هم راستا نمودن هر چه بیشتر منافع افراد، شرکت‌ها و جامعه می‌باشد [9]. سازوکارهای حاکمیت شرکتی به عنوان یک نظام، موجب تعادل بین اهداف اجتماعی و اقتصادی و اهداف فردی و جمعی شده و همچنین موجب ترغیب و تقویت استفاده کارآمد از منابع و الزام پاسخگویی شرکت‌ها در قبال ذی‌نفعان می‌شود. از سوی دیگر اجرای ساز و کارهای حاکمیت شرکتی می‌تواند باعث تخصیص بهینه منابع و ارتقاء ارزش شرکت و در نهایت رشد و توسعه اقتصادی گردد. به طور کلی انتظار می‌رود که نقش حاکمیت شرکتی کاهش تضاد منافع بین مدیران و سایر ذینفعان در قالب تئوری نمایندگی و تئوری ذی‌نفعان باشد [10]. یکی از راهکارهای تاثیرگذار که باعث کاهش تضاد منافع بین مدیران و سهامداران و بهبود عملکرد مدیران می‌شود ایجاد انگیزه در مدیران با استفاده از طرح‌های مبتنی بر پاداش است [3]. برنامه‌های انگیزشی در مورد پاداش برای ایجاد منافع مشترک و هم راستا کردن منافع مدیران با منافع سهامداران می‌باشد، طراحی و اجرای درست برنامه انگیزشی نیازمند کسب شناخت کافی از عوامل نظریه‌ها و دیدگاه‌های نظری در حوزه برنامه‌های انگیزشی و پاداش دهی مدیران است [11]. گزارشگری مالی متقلبانة ممکن است به روشهای: دستکاری، سند سازی (از جمله جعل) یا تغییر سوابق حسابداری یا مستندات پشتوانه تهیه صورت‌های مالی، ارائه نادرست یا حذف عمدی معاملات، سایر رویدادها یا سایر اطلاعات عمده در صورت‌های مالی؛ بکارگیری نادرست استانداردهای حسابداری در رابطه با مبالغ، طبقه بندی، نحوه ارائه، یا موارد افشا به صورت عمدی انجام شود. در گزارشگری مالی متقلبانة، مدیران اجرایی اغلب کنترلهایی را زیر پا می‌گذارند که در شرایط معمول، دارای اثربخشی کارکرد هستند [6]. گزارشگری مالی متقلبانة منجر به ارائه اطلاعات ناصحیح به بازار می‌شود و بر کارایی بازار در تخصیص منابع اثر می‌گذارد که پیامد آن سلب اعتماد سرمایه گذاران از بازار خواهد بود، جلوگیری از بروز چنین شرایطی مستلزم اعمال حاکمیت صحیح سهامداران از طریق نظارت دقیق بر مدیریت اجرایی و حسابرسی منظم شرکت‌ها است که در مجموع تحت عنوان فرایند حاکمیت شرکتی شناخته می‌شود [7].

۳. پیشینه تجربی

خوشبخت، تائی نقدری و زینلی (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی دینداری، اخلاق حرفه ای حسابداران و تقلب‌های گزارشگری مالی پرداختند. نتایج نشان داد که دینداری حسابداران بر تقلب‌های گزارشگری مالی تأثیر منفی و معناداری دارد و بر اخلاق حرفه‌ای حسابداران تأثیر مثبت و معناداری می‌گذارد. همچنین، دینداری موجب می‌گردد تا حسابداران از سطح اخلاقی بالاتری برخوردار باشند و این سطح اخلاقی بالاتر عاملی مؤثر در کاهش تقلب در گزارشگری مالی توسط حسابداران است که نشان می‌دهد اخلاق حرفه‌ای حسابداران، رابطه بین دینداری آنها و تقلب‌های گزارشگری را توضیح می‌دهد [12]. نوروزی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی نقش تعدیلی حاکمیت شرکتی بر رابطه بین خوانایی گزارشگری مالی و هزینه نمایندگی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد خوانایی گزارشگری مالی موجب کاهش هزینه نمایندگی در شرکت می‌گردد. علاوه بر این، حاکمیت شرکتی رابطه منفی خوانایی گزارشگری مالی و هزینه نمایندگی را تشدید می‌کند [13].

شمس، جامی و نعمتی (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای به بررسی «بررسی رابطه پاداش مدیران، دوگانگی مدیر عامل و ضعف کنترل داخلی سازمان بر حق الزحمه حسابرسی» پرداختند. نتایج نشان داد که رابطه مثبت و معناداری بین لگاریتم طبیعی پاداش مدیران و سطح حق‌الزحمه حسابرسی شرکت وجود دارد و از طرف دیگر رابطه معناداری بین نقش دوگانگی مدیرعامل و ضعف کنترل‌های داخلی با میزان حق‌الزحمه حسابرسی وجود ندارد [14].

حجازی و مختاری نژاد (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای به بررسی «رابطه ساختار حاکمیت شرکتی با احتمال گزارشگری مالی متقلبانة» پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین تخصص اعضاء هیأت مدیره، اثربخشی کمیته حسابرسی و اثربخشی اعضاء غیرموظف مستقل هیأت مدیره با احتمال گزارشگری مالی متقلبانة رابطه معکوسی وجود دارد. یعنی ساختار حاکمیت شرکتی اثر بخش، احتمال گزارشگری مالی متقلبانة را کاهش می‌دهد و اعتبار گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد [15].

خلیفه سلطانی، نایب محسنی و اسفندی (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای به بررسی «حاکمیت شرکتی و تقلب» پرداختند. شواهد تجربی نشان داده‌اند که بدون استقرار سیستم حاکمیت شرکتی خوب، تأثیر کلی طرح‌های مبارزه با تقلب کاهش می‌یابد و رشد این گونه شرکت‌ها تحلیل می‌رود. پیامدها و هزینه‌های مستقیمی

از قبیل صدمه به شهرت شرکت، کاهش قابلیت سودآوری آتی و همچنین زیان‌های ناشی از عدم اطمینان بازارها که ثقل و فساد مالی به جامعه و شرکت‌ها تحمیل می‌کند. گویای ضرورت مبارزه با این مسأله است [1].

رحمان و یانگ^۱ (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای به بررسی «اثرات حاکمیت شرکتی و پاداش مدیریتی بر ثقل مالی: شواهدی از چین» پرداختند. یافته‌های اصلی به شرح زیر است: اول، رقابت در مدیران به طور منفی با احتمال ارتکاب ثقل مرتبط است. دوم، پاداش نقدی مدیران ارتباط منفی با احتمال ثقل مالی دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که (۱) رقابت قوی در میان مدیران می‌تواند مدیران ارشد چینی را به طور موثر تحت تاثیر قرار دهد. (۲) پاداش نقدی بالاتر و یک مکانیسم حکمرانی خوب می‌تواند مدیران ارشد را تشویق کند تا از ثقل مالی جلوگیری کنند [23].

اوویگبه و همکاران^۲ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای به بررسی «حکمرانی شرکتی و ثقل در صورت‌های مالی در میان شرکت‌های فهرست‌شده در نیجریه» پرداختند. یافته‌ها نشان می‌دهد که در میان استقلال کمیته حسابرسی، ترکیب هیأت‌مدیره و ثقل صورت‌های مالی، یک ارتباط ناچیز وجود دارد. این طرح پژوهشی پیشنهاد می‌کند با توجه به کاهش وقوع ثقل در صورت‌های مالی، تأکید کمتری بر استقلال کمیته حسابرسی، ترکیب هیأت‌مدیره و اثربخشی مدیران مستقل غیرموظف شود [27].

شی و همکاران^۳ (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای به بررسی «حاکمیت شرکتی خارجی و ثقل مالی: بینش‌های نظریه ارزیابی شناختی در مورد نسخه‌های نظریه نمایندگی» پرداختند. یافته‌های ما حاکی از آن است که فشار بیرونی از سوی مالکان فعالان، بازار کنترل شرکت‌ها، و تحلیلگران اوراق بهادار، صداقت (راست‌نمایی) مدیران را افزایش می‌دهد. ثقل مالی در این مطالعه حکمرانی خارجی را از منظر یک مدیر ارشد در نظر می‌گیرد و یکی از اصول اساسی نظریه نمایندگی را زیر سوال می‌برد: فشار خارجی که بر مدیران تحمیل می‌شود پتانسیل خطر اخلاقی را کاهش می‌دهد [28].

اندرگاسن^۴ (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای به بررسی «پاداش مدیریتی، رقابت در بازار محصول و ثقل» پرداخت. نتایج نشان می‌دهد که با اعطای سهام و گزینه‌های سهام به مدیر، سهامداران می‌توانند با تعیین قیمت عملیاتی به گونه‌ای که گزینه‌ها برای مدیری که سود کم و پول نقد گزارش می‌دهد، تعادل را تضمین کنند. مدیری که سود بالایی را گزارش می‌دهد. در نتیجه، مشوق‌های ارائه شده به مدیر سابق ضعیف است و بنابراین حذف گزارش‌های تقلبی ممکن است برای سهامداران مطلوب نباشد زیرا ممکن است به سطح تلاش بسیار پایین منجر شود. سهامداران ارزش شرکت را در تعادل تفکیک کننده با تعادلی مقایسه می‌کنند که در آن گزارش سود بالا با احتمال مثبت تقلبی است [29].

۴. مدل مفهومی پژوهش

با توجه به روابط مفروض میان مفاهیم و طرح پرسش‌ها، مدل مفهومی پژوهش به شرح ذیل است:

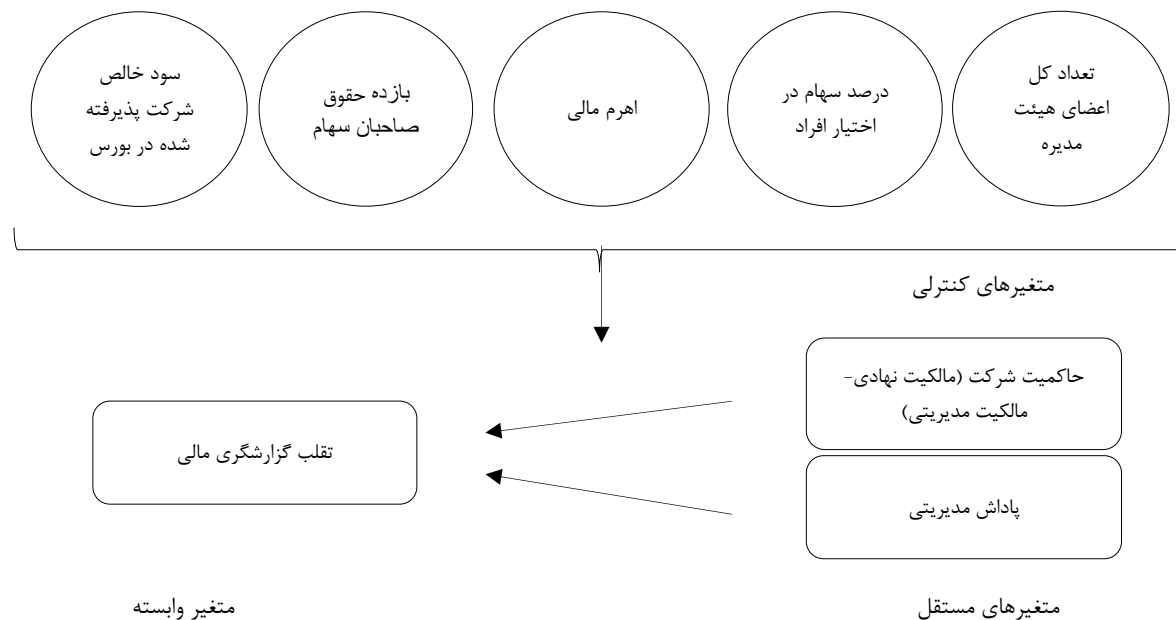
1. Rahman & Ying
2. Uwuigbe et al
3. Shi et al
4. Andergassen

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی
گروه آموزشی کارشناسان ارشد مدیریت مالی

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

شکل ۱. مدل مفهومی پژوه

۵. فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه اول: مالکیت نهادی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه دوم: مالکیت مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارد.
- فرضیه سوم: پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارد.

۶. روش شناسی پژوهش

داده‌های اولیه پژوهش، از صورت‌های مالی شرکت‌ها استخراج شد، سپس، به منظور دست یافتن به نتایج لازم از نرم‌افزار اکسل جهت انباشت داده‌ها و محاسبه داده‌های نهایی استفاده شده است. پیش از تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش، پایایی متغیرها نیز باید بررسی شود. به این منظور، از آزمون آزمون دیکی فولر استفاده شد. در مرحله آخر به منظور تایید درستی تخمین مدل نیاز به بررسی فروض کلاسیک است. برای این امر سه آزمون‌های ناهمسان واریانس، خود همبستگی و نرمال بودن پسمانده‌های مدل انجام شده است. یکی از مفروضات دیگر استفاده از رگرسیون، استقلال خطاها (تفاوت میان مقادیر واقعی و پیش‌بینی شده توسط رگرسیون) است. به این منظور از آزمون دوربین-واتسون استفاده شد. همچنین برای انجام آزمون‌های آماری از نرم‌افزار ایویوز ۱۰ استفاده شده است.

ISCI
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

۱.۶. قلمرو زمانی، جامعه آماری و نمونه پژوهشی

قلمرو زمانی پژوهش، به پنج سال، از ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ محدود است. شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، جامعه آماری این پژوهش را تشکیل داده‌اند. در این پژوهش، برای تعیین نمونه آماری شرایطی در نظر گرفته شده است که در معیارهای زیر مشاهده می‌شود. شرکتی که تمام این معیارها را داشت، به عنوان نمونه پژوهش انتخاب و مابقی شرکت‌ها از فهرست حذف شدند:

۱. سال مالی شرکت به پایان اسفند ماه هر سال منتهی باشد؛
۲. در دوره‌ی مورد مطالعه، سال مالی خود را تغییر نداده باشد؛
۳. قبل از شروع پژوهش، در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد و تا پایان دوره پژوهش در بورس حضور فعال داشته باشد؛
۴. به دلیل ماهیت برخی متغیرها و لزوم استفاده از برخی ارقام خاص در شرکت‌های تولیدی، شرکت مورد بررسی، جزء شرکت‌های لیزینگ، بانک‌ها، سرمایه‌گذاری‌ها، بیمه‌ها و هلدینگ‌ها نباشد.

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود در نهایت، پس از اعمال شرایط بیان شده، ۱۲۳ شرکت در دوره زمانی ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ (۶۱۵ سال - شرکت) برای نمونه آماری پژوهش انتخاب شد.

جدول ۱. حذف سیستماتیک به منظور انتخاب جامعه آماری پژوهش (شرکت‌های مورد مطالعه)

تعداد	مراحل مختلف نمونه گیری
۵۳۰	تعداد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در پایان سال
(۱۹۵)	تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی ۱۳۹۹-۱۳۹۵ در بورس فعال نبوده‌اند
(۶۴)	تعداد شرکت‌هایی که در سال ۱۳۹۹-۱۳۹۵ در بورس پذیرفته شده‌اند
(۶۷)	تعداد شرکت‌هایی که جز هلدینگ، سرمایه‌گذاری‌ها، واسطه‌گری‌های مالی، بانک‌ها و یا لیزینگ بوده‌اند
(۲۵)	تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی پژوهش وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه داشته‌اند
(۴۷)	تعداد شرکت‌هایی که سال مالی آنها به ۱۲/۲۹ ختم نمی‌شود یا در قلمرو زمانی تحقق تغییر سال مالی داده‌اند
(۹)	تعداد شرکت‌هایی که در قلمرو زمانی تحقیق اطلاعات آنها در دسترس نمی‌باشد
۱۲۳	تعداد شرکت‌های مورد مطالعه (تعداد نمونه نهایی)

۷. متغیرهای پژوهش

۱.۷. متغیرهای مستقل

مالکیت نهادی (INOW): درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی (IO) نشان دهنده میزان سهام عادی شرکت نمونه که در مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی قرار دارد، می‌باشد. برای محاسبه آن، تعداد سهام مالکین نهادی بر کل تعداد سهام عادی شرکت در ابتدای دوره (پایان دوره قبل) تقسیم می‌گردد، یعنی تعداد سهام در دست توسط سرمایه‌گذاران نهادی تقسیم بر کل تعداد سهام در دست در پایان سال). این میزان برای هر سهامدار نهادی باید بزرگتر یا برابر با ۵ درصد کل سهام شرکت باشد [16].

IO = درصد مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی

I = تعداد سهام عادی در اختیار سرمایه‌گذار نهادی

T = تعداد کل سهام عادی شرکت در ابتدای دوره

مالکیت مدیرتی (MO): مالکیت مدیریتی که از تقسیم سهام نگهداری شده توسط هیات مدیره بر کل سهام شرکت در هر دوره به دست می‌آید [30].
 پاداش مدیریتی (TOP): بر اساس لگاریتم طبیعی مبلغ پاداش دریافتی محاسبه شده است [17].

۲.۷. متغیر وابسته

تقلب در گزارشگری مالی (FRAUD): به منظور اندازه‌گیری تقلب گزارشگری مالی از مدل تعدیل شده آلتمن به پیروی از رزالی و ارشد (۲۰۱۴) و مدل ایرانیزه شده آلتمن توسط رهنمای رودپشتی (۱۳۸۸) که برای بازارهای نوظهور استفاده شده است مطابق رابطه (۱) محاسبه شده است:

$$z = 1.2x_1 + 1.4x_2 + 3.3x_3 + 0.6x_4 + 0.99x_5 \quad (1)$$

X_1 : سرمایه در گردش به کل دارایی‌ها

X_2 : سود انباشته به کل دارایی‌ها

X_3 : سود قبل از بهره و مالیات به کل دارایی‌ها

X_4 : ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به کل بدهی‌ها

X_5 : درآمد فروش به کل دارایی‌ها

در این مدل حدود مقدار Z عبارت است از:

دامنه Z	احتمال ورشکستگی
$Z \leq 1.8$	درمانده مالی
$1.8 \leq Z \leq 2.99$	ضعیف و محدوده درماندگی
$Z > 2.99$	سالم

حدود مقدار مدل Z از لحاظ پیش‌بینی کننده احتمالی تقلب در گزارشگری مالی و تعیین وضعیت گزارشگری مالی متقلبان، شرکت‌ها به دو دسته تقسیم شدند: دسته اول شرکت‌های سالم یعنی شرکت‌هایی که مقدار Z بیشتر از ۲,۹۹ باشد فرض بر این است که احتمال گزارشگری مالی متقلبان ندارند و دسته دوم شرکت‌های درمانده مالی و در محدوده درماندگی مالی و ورشکستگی، یعنی شرکت‌هایی که مقدار Z کمتر از یا مساوی ۲,۹۹ باشد فرض بر این است که احتمال گزارشگری مالی متقلبان دارند [15].

۳.۷. متغیرهای کنترلی

سود خالص (NPRO): سود خالص، مازاد کلیه درآمدهای تحقق یافته بر کلیه هزینه‌های واقع شده در یک دوره مالی معین است [18].

بازده حقوق صاحبان سهام (ROE): برای محاسبه بازده حقوق صاحبان سهام از نسبت سود خالص به حقوق صاحبان سهام استفاده شده است [19].

اهرم مالی (LEV): برای محاسبه اهرم از نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها استفاده شده است [20].

درصد سهام در اختیار افراد (سهام قابل معامله) (ROTS): تعداد سهام در اختیار * ۱۰۰ [23].

تعداد کل اعضای هیأت مدیره (BODS): ساختار هیأت مدیره، نسبت (درصد) اعضای غیرموظف هیأت مدیره به کل اعضای هیأت مدیره (اعضای موظف و غیر موظف) است [21].

اعضای هیئت مدیره									
درصد سهام در اختیار افراد	۳۵/۶۹۰	۳۴/۳۲۰	۹۵/۴۵۰	۰/۰۰۰۰	۲۴/۵۵۲	۰/۱۵۳	۲/۱۹۴	۱۹/۰۳۱	۰/۰۰۰۱
اهرم مالی	۰/۵۳۴	۰/۵۳۸	۱/۸۲۵	۰/۰۱۳۹	۰/۲۳۲	۰/۳۷۳	۴/۴۸۴	۷۰/۵۳۸	۰/۰۰۰۰
بازده حقوق صاحبان سهام	۰/۱۴۲	۰/۱۱۱	۰/۸۳۰	-۰/۵۸۱۱	۰/۱۶۴	۰/۴۶۷	۴/۶۶۱	۹۲/۹۲۲	۰/۰۰۰۰
سود خالص					۷۲۳۲۳			۲	
شرکت پذیرفته شده در بورس	۱۲۷۳۷	۲۲۲۶	119000	-۶۰۰۰۳۲	۶	۷/۸۹۳	۱۴۰/۱۰۴	۴۸۷۲۷۹	۰/۰۰۰۰

۲.۹. آمار استنباطی

بررسی ریشه واحد متغیرهای پژوهش آزمون مانایی (پایائی): برای تجزیه و تحلیل استنباطی داده های پژوهش در ابتدا پس از بررسی خصوصیات توصیفی، داده‌های پرت آنها حذف و نیز هم مقیاس شده و پس از بررسی توزیع داده‌های هر کدام از متغیرها از نظر نرمال بودن به بررسی ریشه واحد متغیرها و مانا نمودن متغیرها (در صورت نیاز) اقدام شده است. قبل از تخمین مدل لازم است مانایی (پایائی) متغیرها مورد بررسی قرار بگیرد. اگر مبدا زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کواریانس آن تغییری نکند، در آن صورت متغیر ماناست و در غیر این صورت متغیر، نامانا خواهد بود. برای تشخیص مانایی از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته (ADF) استفاده می‌کنیم. مانایی متغیرها در سه حالت "در سطح"، "روی تفاضل اول" و "روی تفاضل دوم" می‌تواند بررسی شود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آنها "در سطح" کمتر از ۵ درصد می باشد فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در سطح ماناست و آن متغیر انباشته از مرتبه صفر یا I(0) خواهد بود در صورتی که بیشتر از ۵ درصد باشد، متغیر نامانا است. در این حالت مانایی آن روی اولین تفاضل مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت پایا بودن متغیر بعد از یک مرتبه تفاضل گیری، این متغیر انباشته از مرتبه یک یا I(1) خواهد بود. همان طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ریشه واحد در همه ریشه واحد (در سطح I(0) کمتر از ۵ درصد را نشان می‌دهد که در سطح مانا می-باشند.

جدول ۳. نتایج آزمون ریشه واحد برای متغیرها در سطح

متغیرها	ADF آماره	سطح معنی‌داری	نتیجه
تقلب گزارشگری مالی	FRAUD	-۰/۸۷۵۵۳۲	I(۰)
مالکیت نهادی	Inow	-۲۴/۲۴۷۸۹	I(۰)
مالکیت مدیریتی	MO	-۴/۷۲۹۱۸۶	I(۰)
پاداش مدیریتی	TOP	-۱۰/۳۴۱۰۵	I(۰)
تعداد کل اعضای هیئت مدیره	BODS	-۷/۴۶۰۵۰۴	I(۰)
درصد سهام در اختیار افراد	ROTS	-۷/۳۶۳۲۴۲	I(۰)
اهرم مالی	LEV	-۱۲/۵۵۱۴۴	I(۰)
بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	-۶/۱۴۴۰۵۰	I(۰)

۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کمیته تخصصی کارهای بازرگانی و بازرسی بازرسی

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

داری	ضریب	همبستگی	سطح معنی داری	ضریب	همبستگی	سطح معنی داری	ضریب	همبستگی	سطح معنی داری	پاداش	مدیریتی
بازده حقوق صاحبان سهام	۰/۱۰۶	-۰/۰۰۱	۰/۰۷۶	-۰/۰۱۰	-۰/۶۱۷	۰/۰۴۹	۱/۰۰۰	۰/۰۲۳	-۰/۰۱۶	-۰/۰۱۳	۰/۰۸۶
درصد سهام در اختیار افراد	۰/۰۴۰	۰/۰۰۰	۰/۰۹۱	۰/۰۶۳	۰/۰۷۶	۰/۰۹۶	۰/۰۷۵	۰/۰۳۲	-۰/۰۳۳	-۰/۰۵۳	۰/۰۸۶
پاداش	-۰/۰۵۳	-۰/۱۱۲	۰/۰۵۸	۰/۰۳۵	-۰/۱۱۸	-۰/۰۲۰	۰/۰۳۲	-۰/۰۳۲	-۰/۰۳۳	-۰/۰۵۳	۰/۰۸۶
مدیریتی	۰/۰۸۶	۰/۰۰۶	۰/۰۴۸	۰/۰۸۷	۰/۰۰۴	۰/۰۲۲	۰/۰۲۷	۰/۰۲۷	۰/۰۲۰	۰/۰۸۶	۰/۰۸۶

۱. بررسی فرضیه‌های پژوهش

۱.۱. آزمون F لیمر

برای تحلیل فرضیه‌ها ابتدا از آزمون F لیمر برای انتخاب بین روش‌های رگرسیون پولد دیتا (تلفیقی) و رگرسیون با اثرات ثابت استفاده می‌کنیم. در برآورد مدل پانل دیتا با دو حالت کلی روبرو هستیم. حالت اول این است که عرض از مبدأ برای کلیه مقاطع یکسان است که در این صورت با مدل پولد دیتا مواجه هستیم. حالت دوم عرض از مبدأ برای تمام مقاطع متفاوت است که به این حالت پانل دیتا گفته می‌شود. پس در صورتی که سطح معنی داری آزمون از ۰/۰۵ کمتر باشد از مدل پانل دیتا و در صورتی که از ۰/۰۵ بزرگتر باشد از مدل پولد دیتا استفاده می‌کنیم. همان گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود سطح معنی داری این آزمون بزرگتر از ۵ درصد است بنابراین می‌توان روش رگرسیون را پولد دیتا (تلفیقی) در نظر گرفت.

جدول ۵. آزمون F لیمر

فرضیه‌ها	آزمون اثر	آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معنی داری
مالکیت نهادی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارد آزمون اثرات (F)	۱/۱۸۴۶۱۲	(۴/۶۰۴)	۰/۳۱۶۴	
مالکیت مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری آزمون اثرات (F)	۱/۱۸۹۷۴۸	(۴/۶۰۴)	۰/۳۱۴۱	
پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری آزمون اثرات (F)	۱/۲۴۷۴۲۱	(۴/۶۰۴)	۰/۲۸۹۶	

۲.۱. آزمون ناهمسانی واریانس

یکی از روش‌های شناسایی وجود واریانس ناهمسان در مدل استفاده از آزمون بروش پاگان می‌باشد. در این آزمون فرض صفر دلالت بر همسانی واریانس‌ها دارد. در این آزمون اگر مقدار بدست آمده برای سطح معنی داری کمتر از ۵ درصد باشد فرض صفر یعنی فرض همسانی واریانس‌ها را رد می‌کنیم. در صورت ناهمسان بودن واریانس‌ها باید از روش GIS و در صورت همسان بودن واریانس‌ها از روش OLS استفاده می‌گردد.

$$\begin{cases} H_0 = \text{همسانی واریانس} \\ H_1 = \text{ناهمسانی واریانس} \end{cases}$$

با توجه به جدول ۶ مشاهده می‌گردد مقدار بدست آمده از این آزمون برای مدل اول و سوم سطح معنی‌داری بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد لذا جهت برازش مدل رگرسیونی بهتر است از روش OLS با داده‌های پولد دیتا استفاده شود. همچنین برای مدل دوم سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد لذا جهت برازش مدل رگرسیونی بهتر است از روش GLS با داده‌های پولد دیتا استفاده شود.

جدول ۶. آزمون ناهمسانی واریانس

مدل	مقدار آماره	سطح معنی داری	نتیجه	روش رگرسیونی
اول	۱/۲۵۳۱۲۱	۰/۱۷۸۳	همسانی واریانس	استفاده از OLS
دوم	۱/۵۱۲۰۶۹	۰/۰۴۸۰	ناهمسانی واریانس	استفاده از GLS
سوم	۱/۹۸۳۷۲۵	۰/۴۸۹۶	همسانی واریانس	استفاده از OLS

۳.۱.۰. آزمون خودهمبستگی

یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند، امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. با استفاده از آزمون براش - گودفری خودهمبستگی بین داده‌ها را بررسی می‌کنیم. با توجه به جدول ۷ در تمامی مدل‌ها سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ نشان می‌دهد که فرضیه H_0 رد نمی‌شود یعنی در مدل خودهمبستگی وجود دارد. در صورت وجود خودهمبستگی در مدل آماری باعث می‌شود رگرسیون با خطا انجام شود و مقادیر آماره دوربین - واتسون که بین (۱/۵-۲/۵) باید نشان داده شود، به درستی به دست نمی‌آید و رگرسیون نتایج واقعی را نشان نمی‌دهد. در این صورت با استفاده از روش رفع خودهمبستگی مرتبه اول این مشکل رفع می‌شود و آماره دوربین واتسون به درستی در بازه مناسب نشان داده می‌شود.

$$\begin{cases} H_0 = \text{وجود خود همبستگی} \\ H_1 = \text{عدم وجود خود همبستگی} \end{cases}$$

جدول ۷. آزمون خودهمبستگی

مدل	مقدار آماره	سطح معنی داری	نتیجه
اول	۳۱/۶۱۹۱۷	۰/۰۰۰۰	وجود خودهمبستگی
دوم	۳۰/۳۴۳۹۷	۰/۰۰۰۰	وجود خودهمبستگی
سوم	۷۶/۹۴۴۰۵	۰/۰۰۰۰	وجود خودهمبستگی

۱۱. برازش مدل رگرسیونی

۱۱.۱. نتایج حاصل از مدل اول پژوهش برای آزمون فرضیه اول

با توجه به جدول ۸ ضرایب رگرسیونی برآورد شده برای مدل فرضیه اول مشاهده می‌شود که ضریب متغیر مالکیت نهادی (INOW) برابر ۰/۱۰۸۸۸- و سطح معنی‌داری معادل ۰/۰۰۰۶ بدست آمده است لذا با توجه به اینکه این مقدار از سطح آلفای تحقیق که برابر ۰/۰۵ است، کمتر می‌باشد لذا این فرضیه

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

(صفر) که مالکیت نهادی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری ندارد، رد می‌شود. یعنی می‌توان گفت که مالکیت نهادی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری و منفی دارد.

در بررسی معنی‌دار بودن کل این مدل با توجه به این که مقدار احتمال معناداری آزمون تحلیل واریانس F از ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد (P-Value < ۰/۰۵) با اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار بودن کل مدل تایید می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۴۹ درصد از تغییرات توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. که مقدار مناسبی می‌باشد. همچنین نتایج برآورد آماره دوربین واتسون در جهت تایید استقلال اجزای خطا نشان از برآورد این آماره با مقدار ۲/۱۲ دارد که در محدوده مناسب ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد.

جدول ۸. نتایج حاصل از مدل اول پژوهش برای آزمون فرضیه اول

متغیرها	ضرایب	خطای معیار	آماره	سطح معناداری
عرض از مبدا	B ₀ ۰/۷۷۳۷۴۰	۰/۱۰۷۲۶۶	۷/۲۱۳۳۰۵	۰/۰۰۰۰
مالکیت نهادی	INOW -۰/۰۱۰۸۸۸	۰/۰۸۷۱۶۷	-۰/۱۲۴۹۱۰	۰/۰۰۰۶
تعداد کل اعضای هیئت مدیره	BODS ۰/۰۰۰۲۲۸	۰/۰۰۳۶۸۷	۰/۰۶۱۷۷۷	۰/۹۵۰۸
درصد سهام در اختیار افراد	ROTS ۰/۰۰۲۶۴۲	۰/۰۰۰۷۶۲	۳/۴۶۷۱۸۰	۰/۰۰۰۶
اهرم مالی	LEV -۰/۰۱۰۰۶۲۶	۰/۱۰۴۷۹۲	-۰/۹۶۰۲۴۸	۰/۳۳۷۴
بازده حقوق صاحبان سهام	ROE ۰/۰۵۹۷۹۲	۰/۱۴۴۸۲۹	-۰/۴۱۲۸۴۸	۰/۶۷۹۹
سود خالص شرکت	NPRO ۱/۸۲E-۰۹	۲/۴۳E-۰۹	۰/۷۴۹۸۷۲	۰/۴۵۳۷
شاخص‌های مدل				
ضریب تعیین	۰/۴۹۰۱۳۳	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۳۵۳۰۸۱
آماره F	۳/۵۷۲۷۱۶	دوربین واتسون		۲/۱۲۲۵۹۷
معناداری	۰/۰۰۰۹۲۷			

$$ROTS_{i,t} + \varepsilon_{i,t} + 0.02642 INOW_{i,t} + 0.077374 \dots - 0.010888 FRAUD_{i,t} =$$

۲،۱۱. نتایج حاصل از مدل دوم پژوهش برای آزمون فرضیه دوم

با توجه به جدول ۹ ضرایب رگرسیونی برآورد شده برای مدل فرضیه دوم مشاهده می‌شود که ضریب متغیر مالکیت مدیریتی (MO) برابر ۰/۰۰۰۳۱۲ و سطح معنی‌داری معادل ۰/۰۰۱۷ بدست آمده است لذا با توجه به اینکه این مقدار از سطح آلفای تحقیق که برابر ۰،۰۵ است، کمتر می‌باشد لذا این فرضیه (صفر) که مالکیت مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری ندارد، رد می‌شود. یعنی می‌توان گفت که مالکیت مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر معناداری و مثبت دارد.

در بررسی معنی‌دار بودن کل این مدل با توجه به این که مقدار احتمال معناداری آزمون تحلیل واریانس F از ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد (P-Value < ۰/۰۵) با اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار بودن کل مدل تایید می‌شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۴۳ درصد از تغییرات توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می‌گردد. که مقدار مناسبی می‌باشد. همچنین نتایج برآورد آماره دوربین واتسون در جهت تایید استقلال اجزای خطا نشان از برآورد این آماره با مقدار ۱/۷۱ دارد که در محدوده مناسب ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد.

جدول ۹. نتایج حاصل از مدل دوم پژوهش برای آزمون فرضیه دوم

متغیرها	ضرایب	خطای معیار	آماره	سطح معناداری
---------	-------	------------	-------	--------------

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کمیته تخصصی کارهای بانکی و اعتباری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

۰/۰۰۰۰	۶۱/۲۵۶۶۱	۰/۰۱۴۸۳۳	۰/۹۰۸۶۰۶	B ₀	عرض از مبدا
۰/۰۰۱۷	۳/۱۵۲۱۹۲	۹/۹۱E-۰۵	۰/۰۰۰۳۱۲	MO	مالکیت مدیریتی
۰/۲۳۶۲	۱/۱۸۵۷۵۱	۰/۰۰۰۴۷۴	۰/۰۰۰۵۶۲	BODS	تعداد کل اعضای هیئت مدیره
۰/۰۰۰۰	۷/۴۰۳۱۰۴	۰/۰۰۰۱۸۴	۰/۰۰۱۳۶۰	ROTS	درصد سهام در اختیار افراد
۰/۰۱۶۶	-۲/۴۰۱۲۱۲	۰/۰۱۳۷۹۹	-۰/۰۳۳۱۳۴	LEV	اهرم مالی
۰/۰۰۵۴	-۲/۷۹۱۷۰۳	۰/۰۱۹۰۷۴	-۰/۰۵۳۲۴۹	ROE	بازده حقوق صاحبان سهام
۰/۰۱۴۲	۲/۴۵۸۰۵۷	۲/۸۶E-۱۰	۷/۰۴E-۱۰	NPRO	سود خالص شرکت
					شاخص های مدل
۰/۳۴۴۸۶۰		ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۴۳۹۲۰۱		ضریب تعیین
۱/۷۱۵۰۵۳		دوربین واتسون	۱۴/۶۵۵۱۶		آماره F
			۰/۰۰۰۱۲۲		معناداری

$$NPRO + \varepsilon_{i,t} - 1.0 \cdot EV / 0.4 \cdot ROE_{i,t} + -0.053249 \cdot LEV_{i,t} + 0.33134 \cdot ROTS_{i,t} - 0.01360 \cdot MO_{i,t} + 0.908606 + 0.000312 \cdot FRAUD_{i,t} =$$

۱۱، ۳. نتایج حاصل از مدل سوم پژوهش برای آزمون فرضیه سوم

با توجه به جدول ۱۰ ضرایب رگرسیونی برآورد شده برای مدل فرضیه سوم مشاهده می شود که ضریب متغیر پاداش مدیریتی (TOP) برابر ۰/۰۲۸۷۹۹- و سطح معنی داری معادل ۰/۰۳۷۱ بدست آمده است لذا با توجه به اینکه این مقدار از سطح آلفای تحقیق که برابر ۰/۰۵ است، کمتر می باشد لذا این فرضیه (صفر) که پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری ندارد، رد می شود. یعنی می توان گفت که پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر منفی و معناداری دارد.

در بررسی معنی دار بودن کل این مدل با توجه به این که مقدار احتمال معناداری آزمون تحلیل واریانس F از ۰/۰۵ کوچکتر می باشد (P-Value < ۰/۰۵) با اطمینان ۹۵ درصد معنی دار بودن کل مدل تایید می شود. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۵۵ درصد از تغییرات توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می گردد. که مقدار مناسبی می باشد. همچنین نتایج برآورد آماره دوربین واتسون در جهت تایید استقلال اجزای خطا نشان از برآورد این آماره با مقدار ۲/۳۰ دارد که در محدوده مناسب ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد.

جدول ۱۰. نتایج حاصل از مدل سوم پژوهش برای آزمون فرضیه سوم

متغیرها	ضرایب	خطای معیار	آماره	سطح معناداری
عرض از مبدا	B ₀	۰/۷۰۴۳۰۹	۵/۸۶۴۰۱۷	۰/۰۰۰۰
پاداش مدیریتی	TOP	-۰/۰۲۸۷۹۹	-۱/۷۱۴۲۰۵	۰/۰۳۷۱
تعداد کل اعضای هیئت مدیره	BODS	-۰/۰۰۱۱۳۴	-۰/۴۰۴۴۹۱	۰/۶۸۶۰
درصد سهام در اختیار افراد	ROTS	۰/۰۰۰۴۸۳	۰/۷۶۶۶۷۱	۰/۴۴۳۷
اهرم مالی	LEV	-۰/۰۵۸۷۰۳	-۰/۶۶۰۹۹۹	۰/۵۰۸۹
بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	۰/۰۵۷۲۹۵	۰/۴۴۲۴۵۵	۰/۶۵۸۴
سود خالص شرکت	NPRO	۲/۴۱E-۱۰	۰/۱۰۵۶۵۵	۰/۹۱۵۹
شاخص های مدل				
ضریب تعیین	۰/۵۵۷۱۴۷	ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۵۴۴۹۳۲

۲/۳۰۱۲۲۲

دوربین واتسون

۱۲/۸۶۴۸۴

آماره F

۰/۰۰۰۰۰۰

معناداری

$$TOP_{i,t} + \varepsilon_{i,t} / 104309 - 01028799 FRAUD_{i,t} =$$

۱۲. نتیجه گیری و پیشنهادها

هدف این پژوهش بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی و پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که مالکیت نهادی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری و منفی دارد. بنابراین نظارت سهامداران نهادی می‌تواند در انواع گسترده‌ای از ابزارها و نیروهای بازار که برای کاهش واگرایی میان منافع مدیران و مالکان عمل می‌کند تناسب ایجاد کند. مالکیت نهادی، می‌تواند مشکلات کارگزاری را به دلیل توانایی برخورداری از مزیت صرفه اقتصادی مقیاس و تنوع بخشی حل و فصل نمایند. لذا به نظر می‌رسد که مالکان نهادی، در مقام سهامداران شرکت‌ها، هم علت و هم چاره یا راه حل مشکل نمایندگی را باز نمای می‌کنند. وجودشان در مقام سهامدار باعث جدایی مالکیت و کنترل و متمرکز کردن مالکیت، راهی برای نظارت بر مدیریت شرکت به دست می‌دهد. در شرکت‌هایی که سرمایه گذاران نهادی بخش عمده مالکیت شرکت را به عهده دارند، به دلیل اینکه آنان بر سودهای نزدیک به سودهای پیش بینی شده تأکید می‌کنند، احتمال انجام مدیریت سود در مقایسه با دیگر شرکت‌ها بیشتر است. یعنی با اطمینان می‌توان گفت که مالکیت نهادی بر تقلب گزارشگری مالی تأثیر منفی و معناداری دارد. نتایج این پژوهش با نتایج [22] همسو می‌باشد.

همچنین نتایج حاکی از آن است که مالکیت مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری و مثبت دارد. بنابراین در تبیین این یافته می‌توان گفت: تقلب، همان دستکاری هوشیارانه صورت‌های مالی توسط مدیریت است که باعث گمراهی سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان می‌شود و برنامه‌ای از پیش طراحی شده به منظور فریب دیگران است که می‌تواند از طریق ارائه اسناد و مدارک ساختگی صورت گیرد. مالکیت مدیریتی بالا برای سهامداران به عنوان یک مکانیزم با ارزش تلقی می‌شود، به این دلیل که می‌تواند منافع مدیران را با منافع سهام دارانی که نگران دسترسی بیش از حد مدیران به جریان‌های نقد آزاد هستند، همسو نماید. بنابراین، در شرکت‌هایی که مدیران دسترسی بیشتری به جریان‌های نقد آزاد دارند، احتمال اینکه تصمیمات سرمایه‌گذاری از حد بهینه خود خارج شود، بیشتر می‌باشد. نتایج این پژوهش با نتایج [31] همسو می‌باشد.

همچنین نتایج حاکی از آن است که پاداش مدیریتی بر تقلب گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر منفی و معناداری دارد. انگیزه یا فشار برای ارتکاب گزارشگری مالی متقلبانه ممکن است زمانی به وجود آید که مدیران از منابع درون سازمان یا برون سازمان، برای دستیابی به سود یا نتیجه مالی مورد انتظار (که شاید غیر واقع بینانه باشد) تحت فشار باشند، به ویژه زمانی که پیامدهای عدم دستیابی به اهداف مالی مورد نظر برای مدیران چشمگیر باشد. به همین ترتیب، افراد ممکن است دارای انگیزه‌ای برای سوء استفاده از دارایی‌ها باشند برای نمونه به این دلیل که زیاده‌خواه هستند. اگر بر حسب یکی از معیارهای عملکرد، به مدیر پاداش داده شود، آن گاه وی تلاش خواهد کرد تا از روش‌های حسابداری استفاده کند که سود و در نتیجه پاداش او افزایش یابد. اگر مبالغ پرداختی به مدیر به طور مستقیم بر اساس ارقام حسابداری (مانند سود، فروش، دارایی‌ها) محاسبه شود، هر گونه تغییر در روش‌های حسابداری که شرکت از آنها استفاده می‌کند، ممکن است بر مبالغ پرداختی پاداش مدیر تأثیر گذار باشد. این تغییر ممکن است به واسطه انتشار استانداردهای جدید رخ دهد. بنابراین مدیران در تلاش خواهند بود تا از رویه‌های حسابداری استفاده کنند که موجب افزایش پاداش آنها شود و به دنبال آن میزان تقلب در گزارش‌های مالی کمتر خواهد شد و این نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار بین متغیرهای پاداش مدیریتی و تقلب در گزارشگری مالی خواهد شد. نتایج این پژوهش با نتایج [3] همسو می‌باشد.

۱،۱۲. در ارتباط با موضوع پژوهش پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

ISCI
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

- با توجه به نتایج آزمون فرضیه پژوهش این موضوع مهم است که مدیران، با نظارت ارکان راهبری واحد تجاری، بر پیشگیری از تقلب (که می تواند فرصتهای وقوع تقلب را کاهش دهد) و عوامل بازدارنده تقلب (که می تواند به دلیل احتمال کشف تقلب و تنبیه، انگیزه ارتکاب تقلب توسط افراد را کاهش دهد) تأکید زیادی کنند. افزایش درصد اعضای غیر موظف هیئت مدیره و نظارت بهتر کاهش فرصت طلبی مدیریت و در نتیجه بهبود فرایند گزارشگری مالی و کاهش طول در صورت های مالی منجر خواهد شد.
- با کاهش فرصت طلبی مدیریت زمینه وقوع تعلل در صورت های مالی کاهش خواهد یافت. به شرکت ها پیشنهاد می شود سهم مالکیت اعضای هیئت مدیره را جهت بهبود نظارت بر استفاده از جریان های نقد آزاد افزایش دهند. مالکیت بالای اعضای هیئت مدیره مسئله نمایندگی بین سهامداران و مدیران را به دلیل همسو کردن منافع مدیران و سهامداران، کاهش خواهد داد. بنابراین، به نظر می رسد که این موضوع انگیزه ای است که مدیران را به سمت کنترل بهتر و رسیدن به عملکرد مناسب تر سوق می دهد.
- به مجمع عمومی صاحبان سهام پیشنهاد می شود به منظور کاهش رفتارهای فرصت طلبانه مدیر برای دریافت پاداش تمهیدات لازم از جمله نظارت بر عملکرد مدیران را مد نظر قرار دهند. به کمیته تدوین استانداردهای حسابداری پیشنهاد می شود که به منظور جلوگیری از رفتارهای فرصت طلبانه مدیر در دریافت پاداش بیشتر استانداردهایی تدوین نمایند که موجب کاهش تقلب گزارشگری مالی در بورس شود.

۲،۱۲. با انجام هر پژوهش، راه به سوی مسیری جدید باز می شود و ادامه راه مستلزم انجام پژوهش های دیگری است. با آگاهی از این مطلب، موضوعات پژوهشی دیگری به شرح زیر پیشنهاد می شود:

۱. بررسی تاثیر مکانیزم حاکمیت شرکتی بر درماندگی مالی
۲. بررسی رابطه بین سازوکارهای راهبری شرکتی برون سازمانی با تقلب مالی و تمرکز بر ارزیابی شناختی از تجویزهای تئوری نمایندگی
۳. تأثیر کیفیت سود در شناسایی گزارشگری مالی متقلبانه
۴. مدل های این پژوهش برای تمامی صنایع عضو نمونه آماری به صورت یکجا برآورد شد؛ از این رو پیشنهاد می شود که در پژوهش های آتی، هر یک از مدل های این پژوهش برای صنایع مختلف (سیمان و آهن، شیمیایی، فلزات اساسی و...) به تفکیک برآورد شود.

منابع

- [1] خلیفه سلطانی، س.، نایب محسنی، ش.، اسفندی، خ. (۱۳۹۳). حاکمیت شرکتی و تقلب. بورس نخستین ماهنامه بازار سرمایه ایران، (۱۱۱)، ۹-۱۰.
- [2] خلیفه، ف. (۱۳۹۷). بررسی نقش حاکمیت شرکتی در بهبود گزارشگری مالی و پایداری سازمان ها. پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری، (۱۱) ۳، ۷-۱.
- [3] سجادی، س.، زارع زاده مهریزی، م. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین طرح های پاداش مدیران و معیارهای اقتصادی ارزیابی عملکرد در شرکت ها. مجله پژوهش های حسابداری مالی، (۳) ۴، ۴۱-۵۴.
- [4] آذربایجانی، ک.، سروش یار، ا.، یاریان کوپانی، س. (۱۳۹۰). جستجوی بهترین معیار عملکرد مالی. مجله حسابرس، (۵۲)، ۱-۷.
- [5] فخاری، ح.، رضانی، م. (۱۳۹۵). مطالعه ارتباط رفتار هزینه ها و تغییرات پاداش هیئت مدیره. مجله دانش حسابداری، (۲۴) ۷، ۴۱-۶۵.
- [6] کمیته تدوین استانداردهای حسابداری ایران (۱۳۹۴). استانداردهای حسابداری، تهران، انتشارات سازمان حسابرسی.
- [7] فلاح حمیدی، ح.، فغانی ماکرانی، خ.، ذبیحی، ع. (۱۴۰۰). قدرت و بیش اطمینانی مدیران و گزارشگری متقلبانه. فصلنامه اقتصاد مالی، (۵۴) ۱۵، ۳۷۹-۴۰۰.
- [8] صفرزاده، م. (۱۳۸۹). توانایی نسبت های مالی در کشف تقلب در نسبت های مالی. مجله دانش حسابداری، (۱) ۱، ۱۳۷-۱۶۳.

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

- [9] آقایی، م. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۱(۴)، ۵۴-۷۷.
- [10] آقاخان، ا. (۱۳۹۴). حاکمیت شرکتی و سرمایه‌گذاری نهادی جنبه اصلی و پویای شرکت‌های تجاری. دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری.
- [11] بنابی‌قدیم، ر.، واعظ، س. (۱۳۹۸). رویکردهای تئوریک نسبت به شکل‌گیری پاداش. پژوهش حسابداری، ۹(۱)، ۴۷-۶۶.
- [12] خوشبخت، ا.، تائبی‌نقندری، ا.، زینلی، حدیث. (۱۴۰۱). دینداری، اخلاق حرفه‌ای حسابداران و تقلب‌های گزارشگری مالی. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۴(۱)، ۲۲۳-۲۵۳.
- [13] نوروزی، م.، آذین‌فر، ک.، عباسی، ا.، داداشی، ا. (۱۴۰۰). بررسی نقش تعدیلی حاکمیت شرکتی بر رابطه بین خوانایی گزارشگری مالی و هزینه نمایندگی. فصلنامه راهبرد مدیریت مالی، ۹(۳۳)، ۲۰۱-۲۲۳.
- [14] شمس، ا.، جامی، م.، نعمتی، م. (۱۴۰۰). بررسی رابطه پاداش مدیران، دوگانگی مدیر عامل و ضعف کنترل داخلی سازمان بر حق الزحمه حسابرسی. فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، ۵(۸۱)، ۳۹-۵۴.
- [15] حجازی، ر.، مختاری‌نژاد، ح. (۱۳۹۶). رابطه ساختار حاکمیت شرکتی با احتمال گزارشگری مالی متقلبان. دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، ۲(۳)، ۳۳-۶۰.
- [16] کامیابی، ی.، پرهیزکار، ب. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین سرمایه‌گذاران نهادی و همزمانی قیمت سهام. فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری، ۵(۱۷)، ۱۶۵-۱۸۶.
- [17] مریداحمدی‌یزدی، ز.، نقش‌بندی، ن.، ثابت‌رضاییان، ن. (۱۴۰۰). رابطه تجربه خارجی و پاداش مدیریت با نقش تعدیل‌کننده اندازه شرکت. پژوهش‌های معاصر در علوم مدیریت و حسابداری، ۳(۸)، ۶۲-۸۱.
- [18] ستایش، م. (۱۳۸۲). مقایسه قدرت پیش‌بینی سود خالص و سود عملیاتی. ویژه‌نامه حسابداری، ۱۹(۲)، ۱۱۳-۱۲۴.
- [19] صحت، س.، شریعت‌پناهی، س.، مسافری‌راد، ف. (۱۳۹۰). رابطه بازده دارایی‌ها، بازده حقوق صاحبان سهام و ارزش افزوده اقتصادی در صنعت بیمه. فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۹(۳۲)، ۱۲۱-۱۴۰.
- [20] اسکندر، ه.، بلوری، ا. (۱۴۰۰). اثر تعدیلگر تامین مالی از محل افزایش سرمایه و نوع مالیکت بر رابطه بین سیاست تقسیم سود و کیفیت گزارشگری مالی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۸(۲)، ۲۰۶-۲۲۵.
- [21] امیرآزاد، م.، زینالی، م.، شاهی، ر. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی برگزینش اظهار نظر حسابرس. دانش حسابداری، ۱۴(۵۷)، ۶۵-۸۸.
- [22] مرادزاده‌فرد، م.، ناظمی‌اردکانی، م.، غلامی، ر.، فرزانی، حجت‌ا. (۱۳۸۸). بررسی مالکیت نهادی سهام و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۶(۵۵)، ۸۵-۹۸.
- [23] Rahman, J., & Ying, Y. (2020). The effects of corporate governance and managerial compensation on financial fraud: Evidence from China. *Accountancy Business and the Public Interest*, 19, 280-296.
- [24] Yuan, J., & Chunsheng, Y., & Xiaolan, D., & Chunsheng, Y. (2008). The Effects of Manager Compensation and Market Competition on Financial Fraud in Public Companies: An Empirical Study in China. *International Journal of Management*. 25(2), 322-335.
- [25] Spathis, C. (2002). Detecting False Financial Statements Using Published Data: Some Evidence from Greece. *Managerial Auditing Journal*. 17(4), 179-191.
- [26] Beasley, M., & Carcello, J., & Hermanson, D., & Lapides, P. (2000). Fraudulent Financial Reporting: Consideration of Industry Traits and Corporate Governance Mechanisms. *Accounting Horizons*, 14 (4), 441-454.
- [27] Uwuigbe, O., & Olorunsho, O., & Uwuigbe, U., & Ozordi, E., & Asiriwu, O., & Asaolu, T., & Erin, O. (2019). Corporate Governance and Financial Statement Fraud among Listed Firms in Nigeria. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, International Conference on Energy and Sustainable Environment, 331, 1-14.

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

[28] Shi, W., & Connelly, B., & Hoskisson, R. (2017). External corporate governance and financial fraud: Cognitive evaluation theory insights on agency theory prescriptions. *Strategic Management Journal*, 38(6), 1268-1286.

[29] Andergassen, R. (2016). Managerial compensation, product market competition and fraud. *International Review of Economics & Finance*, 45, 1-15.

[30] Jensen, M., & Meckling, W. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.

[31] Beasley, M. (1996). An Empirical Analysis of the Relation between Board of Director Composition and Financial Statement Fraud. *Accounting Review*, 71 (4), 443-465.

[۶۰] Worthington, A., & West, T., (2004), "Australina Evidence Concerning the Information Content of Economic Value Added," *Australian Journal of Management*, p:211.